

SKAMIENIAŁE MIASTO

Aldona Zyśk

Dawno temu był tu gród zarządzany przez znamienitego rycerza Cieszka. Władcą był dobrym, ale chciwym, wciąż szukającym nowego majątku, szczególnie silnie pożądał pobliskiej Kąsnej Dolnej, która należała do Rożena z Rożnowa. Pewnego dnia do grodu Cieszka trafiła piękna białogłowa, uciekająca przed czarnym rycerzem. Cieszko przyjął dziewczynę i zaoferował jej opiekę. Okazało się, że ściągającym białogłową rycerzem był wspomniany Rożen, który zażądał od Cieszka wydania dziewczyny. Początkowo Cieszko, w imię polskiej gościnności i rycerskości, bronił dziewczynę przed napastnikiem. Niestety, jego chciwość była większa niż rycerstwo i w zamian za wspomnianą Kąsną postanowił oddać dziewczynę Rożenowi. Ponieważ pogwałcił zasady polskiej gościnności, zarówno Cieszko, jak i cały gród skamienieli, a biedna białogłowa przed śmiercią tak rozpaczła, że z jej łez powstał wodospad Jar.

Tak o powstaniu skamieniałego miasta w Ciężkowicach mówi legenda. Na tym terenie znajdują się różne skałki, większość ma swoje nazwy. Stoimy nicopodał ratusza, skały, z którą także związana jest legenda. Otóż ratusz skamieniał, bo rajcowie zamiast radzić, prowadzili hulawczy tryb życia, którego apogeum przypadało na okres Wielkiego Postu.

Skamieniałe miasto to miejsce magiczne, wokół którego osnuto wiele legend i podań. Jest to także cenny rezerwat przyrody.

– Obszar ten po raz pierwszy został objęty ochroną w 1932 roku. Początkowo był to zabytek przyrody, rezerwatem stał się w 1974 roku. Rezerwat ustanowiono na około 15 ha powierzchni, nie stanowi on jednak jednolitej całości, lecz podzielony jest na enklawy, które otaczają najciekawsze skałki – powiedziała Dagmara Klimczak z Zespołu Parków Krajobrazowych Pogórza w Tarnowie.

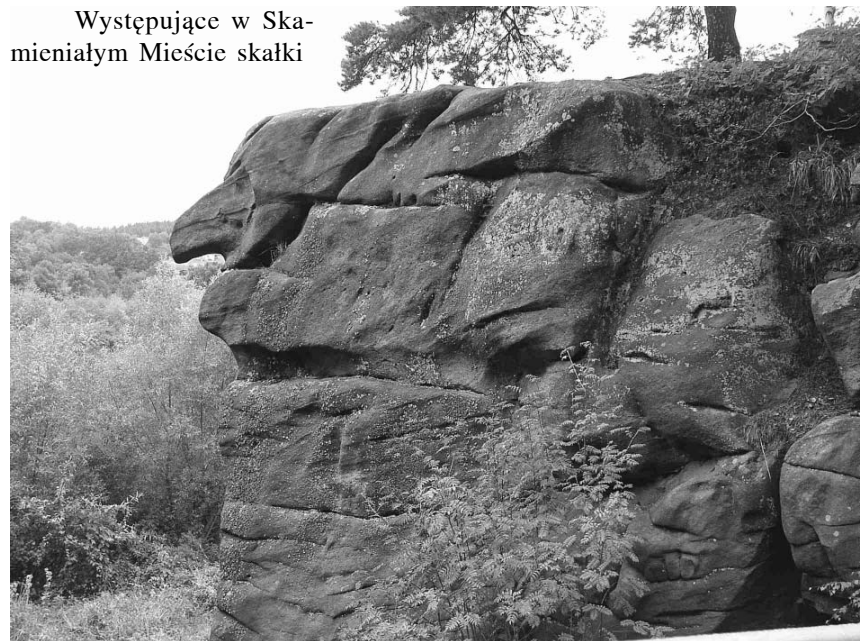
Jest to rezerwat geologiczny, główny ciężar ochrony skupia się więc na skałkach.

Formy skałkowe w tej części tzw. Karpat Fliszowych spotyka się bardzo rzadko.

Występujące w Skamieniałym Mieście skałki

należą do kompleksu piaskowców ciężkowickich. Jest to kompleks gruboławicowych, średnio- i gruboziarnistych piaskowców, czasem zlepieńcowatych, o zabarwieniu szarawobiałym. Materiał ich składa się z ziaren kwarcu oraz okruców skał egzotycznych, głównie magmowych.

Z badań wynika, że osadziły się pierwotnie jako luźny materiał w basenie morskim w okresie trzeciorzędu. Nastąpiły procesy przeobrażenia luźnego osadu w zwięzłą skałę. Podczas tego procesu zwanego diagenезą powstały też obecnie podziwiane skałki, których kształt modelowany był poprzez pro-

Skałki skamieniałego miasta mają bardzo oryginalne fantazyjne kształty, jedną z najciekawszych jest Czarownica leżąca nad rzeką Białą Tarnowską.

cesy wietrzenia przez setki lat.

Skałki skamieniałego miasta mają bardzo oryginalne fantazyjne kształty, jedną z najciekawszych jest Czarownica leżąca nad rzeką Białą Tarnowską. Wysokość tej skały od strony rzeki Białej sięga 13 m, a jej górna część wygląda jak profil baśniowej czarownicy, z wyraźnie wykształconymi oczodołami, zakrzywionym, długim nosem i podbródkiem.

Za czasów legendarnego miasta było tu więzienie, w którym trzymano najgorszych łotrów z całej okolicy. Gdy więzienie skamieniało wraz z całym miastem, uradowane diabły nadały mu właśnie taki kształt. Inna legenda mówi, że jest to czarownica, która została zamieniona w skałę, ponieważ złorzeczyła

działa Dagmara Klimczak.

Kładka to nie jedyna inwestycja, która została wykonana w rezerwacie w ramach projektu ochrona walorów przyrodniczych rezerwatu skamieniałe miasto, ze szczególnym uwzględnieniem brio- i lichenofauny oraz hieropterofauny. Ta dość obco brzmiąca nazwa projektu oznacza, że w jego ramach prowadzono ochronę mchów, porostów i nietoperzy. Sponsorem strategicznym projektu była Fundacja EkoFundusz.

Jak już wspomniałam, kładka to jedno z najbardziej spektakularnych działań, lecz nie jedyne, podjęto próbę uporządkowania ruchu turystycznego i skierowania go w miejsca najmniej narażone na niekorzystne oddziaływanie na środowisko. Wykonano takie ele-

krzewów i odrośli gatunków liściastych, usunięto złomy, wykroty i gałęzie z trasy ścieżki dydaktycznej – powiedziała Dagmara Klimczak i dodała: – Nasza inwestycja zmobilizowała także gminę do podjęcia działań. Gminie udało się pozyskać dofinansowanie z funduszu europejskiego na podświetlenie trzech skał: Czarownicy, Grunwaldu i Skały z Krzyżem.

W Ciężkowicach znajdują się też dwie skały warownie, wcześniej nazywane sowami. Na uwagę zasługują sosny porastające szczyt warowni górnej. Na zboczu nieopodal warowni znajduje się stary kamieniołom, gdzie kiedyś był wydobywany piaskowiec, są też trzy jaskinie szczelinowe. Jest to miejsce hibernacji nietoperzy, których ochrona jest bardzo ważnym elementem programu.

– Został zakupiony sprzęt do echolokacji nietoperzy, niezbędny do prowadzenia ich monitoringu. Przeprowadzone badania wykazały obecność aż 8 do 10 gatunków, co stanowiło dość duże zaskoczenie dla przeprowadzających badania. Początkowo oceniano, że tych gatunków było 2 lub 3. W następnych latach będą także przeprowadzane podobne badania.

Aby zwiększyć liczbę kryjówek nadających się do zasiedlenia przez nietoperze, zakupiono i zamontowano 20 budek i schronów dla tych zwierząt.

W rezerwacie Skamieniałe Miasto możemy też zaobserwować cenne gatunki mchów i porostów.

– Przeprowadzono badania porostów. Niestety, najcenniejsze rosną tam, gdzie prowadzona jest nielegalna wspinaczka. Wspinający się niszczą skały, ścierają porosty, pozostawiają też ślady magnezji, której używają do zabezpieczania rąk przed ślizganiem się – powiedziała Dagmara Klimczak.

Na terenie rezerwatu występuje około 80 gatunków porostów, z czego 16 znajduje się w Czerwonej Księdze: 6 to gatunki wymierające, a 9 narażone na wyginiecie.

Porosty, które można znaleźć w rezerwacie, to głównie porosty naskalne, występują tu też porosty nadrzeczne i naziemne. Na szczególną uwagę zasługują występujące w rezerwacie stanowiska kruszownicy szorstkiej oraz wzorca geograficznego gatunków nie-

Aby zwiedzanie rezerwatu było bezpieczne zarówno dla zwiedzających, jak i dla przyrody, wykonano szereg prac, z których najważniejsza to budowa kładki nad bardzo ruchliwą i niebezpieczną drogą.

księdzu jadącemu do ciężko chorego człowieka.

Do Czarownicy trzeba było przechodzić z parkingu przez ruchliwą ulicę.

– Aby zwiedzanie rezerwatu było bezpieczne zarówno dla zwiedzających, jak i dla przyrody, wykonano szereg prac, z których najważniejsza to budowa kładki nad bardzo ruchliwą i niebezpieczną drogą. Pomysłodawcą kładki był wiceprezes EkoFunduszu Stanisław Sitnicki. Została też wybudowana podwieszana platforma, z której można oglądać dolinę Białej – powie-

menty infrastruktury turystycznej, jak m.in. ławki stoły, kosze na śmieci, schody skarpowe i barierki ochronne.

Uwagę zwiedzających przykuwają też oryginalnie tablice informacyjne, wykonane przez miejscowego artystę rzeźbiarza Stanisława Sochę. Rezerwat często odwiedzają grupy zorganizowane, dlatego przygotowano też miejsce wypoczynkowo-rekreacyjne (możliwość rozpalenia ogniska, wypoczynek na ławkach itp.).

– Zostały także przeprowadzone zabiegi pielęgnacyjne w rezerwacie, pas wokół skałek został oczyszczony z

licznych na terenie Polski południowo-wschodniej, znanych jedynie z kilku izolowanych stanowisk. Na terenie rezerwatu występują też 32 gatunki mchów.

Mchy, podobnie jak porosty, są bardzo dobrymi wskaźnikami zanieczyszczenia powietrza oraz wody. Utworzona została np. sześciostopniowa skala porostowa, służąca określeniu stopnia skażenia powietrza atmosferycznego dwutlenkiem siarki.

Przeprowadzone prace modernizacyjne poprawiły walory rezerwatu, będącego jedną z największych atrakcji turystycznych regionu tarnowskiego. Już teraz odwiedza go 50 tys. turystów rocznie, a spodziewany jest jeszcze większy ruch. Niestety, tak duży ruch turystyczny odgrywa ogromną rolę dewastacyjną. Niszczycielska działalność człowieka to najczęściej porusza-

nie się poza wyznaczonymi szlakami, wspinaczka, to także próby zakłócania hibernacji nietoperzy. Pracownicy parku mają nadzieję, że prace modernizacyjne, które bardziej przystosowały rezerwat dla turystów, zmniejszą dziką penetrację tego terenu. Prowadzona jest też działalność edukacyjna, której celem jest zwiększenie świadomości ekologicznej turystów.

Tekst i zdjęcia: Aldona Zyśk